

รายงานสรุปการประชุม

Technical Meeting on Stakeholder Involvement and Public Information

ตั้งแต่วันที่ ๑๓ – ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๐

ณ ทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (IAEA)

กรุงเวียนนา ประเทศสาธารณรัฐออสเตรีย

๑. วัตถุประสงค์การประชุม

เพื่อให้คำแนะนำในทางปฏิบัติและแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการสื่อสารสำหรับโครงการพลังงานนิวเคลียร์ในประเทศที่กำลังดำเนินงานและประเทศใหม่

๒. สรุปรายละเอียดการประชุม

การประชุม Technical Meeting on Stakeholder Involvement and Public Information จัดขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑๓ – ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๐ ณ ทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (IAEA) กรุงเวียนนา ประเทศสาธารณรัฐออสเตรีย มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น ๕๙ คน จาก ๓๔ ประเทศสมาชิกโดยการประชุมประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ การนำเสนอประสบการณ์การสื่อสารสำหรับโครงการพลังงานนิวเคลียร์ในประเทศที่กำลังดำเนินงาน รวมทั้งสิ้น ๑๗ ประเทศได้แก่ มาเลเซีย บังคลาเทศ เวียดนาม คาซัคสถาน อาเจนตินา ไนจีเรีย บัลแกเรีย กานา ยูเครน ลิทัวเนีย บราซิล เคนยา เกาหลีใต้ แคนาดา ตุรกี ฝรั่งเศส และ ญี่ปุ่น ซึ่งส่วนใหญ่มีแนวทางปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน โดยนำแนวทางการดำเนินการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาจาก IAEA ซึ่งการสร้างควมมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะมีอยู่ในช่วง ๓ ขั้นตอนหลัก คือ

ขั้นตอนที่ ๑ พร้อมทั้งจะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการนิวเคลียร์ (อยู่ในช่วงระยะที่ ๒ ของโครงการ หรือ Project decision making)

(ในช่วงระยะที่ ๑ และ ๒ ความรับผิดชอบหลักจะเป็นของรัฐบาลและ Nuclear Energy Programme Implementing Organization (NEPIO) ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะดึงดูดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้คือการแสดงถึงความซื่อสัตย์ สุจริต และความโปร่งใสในการตัดสินใจ และสร้างความไว้วางใจในการตัดสินใจ นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลาที่ยังทำให้สามารถระบุความกังวลหลัก และเตรียมการจัดการต่อไปได้)

ขั้นตอนที่ ๒ พร้อมทั้งจะเชิญเสนอราคาก่อสร้างโครงการนิวเคลียร์(อยู่ในช่วงระยะที่ ๓ ของโครงการ หรือ Construction)

ขั้นตอนที่ ๓ พร้อมทั้งจะซื้อขายและดำเนินการโครงการนิวเคลียร์(อยู่ในช่วง Operation / Decommissioning)

รัฐบาลรวมทั้งองค์กรสำคัญอื่น ๆ ควรวางแผนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียด้านต่าง ๆ อาทิ

๑. ใครคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
๒. ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
๓. ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
๔. ระบุความกังวล
๕. การสื่อสารในพื้นที่
๖. สื่อมวลชน
๗. ใครคือประเทศเพื่อนบ้าน
๘. ผู้สนใจ หรือกลุ่มผู้บริโภค
๙. องค์กรอิสระ (NGOs)

๑. กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการนิวเคลียร์ ตัวอย่างเช่น

- ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรมที่มีการควบคุม
- หน่วยงานทางวิทยาศาสตร์
- หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบด้านพลังงานนิวเคลียร์
- สื่อมวลชน
- สาธารณชนโดยทั่วไป
- คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงของสถานที่โครงการในอนาคต
- รัฐอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน

๒. ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในแต่ละประเทศมีรูปแบบที่แตกต่างกันในการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่การจำแนกประเภทที่เป็นประโยชน์คือ การมีส่วนได้ส่วนเสียตามกฎหมายและที่ไม่ได้ตามกฎหมาย

โดยตามกฎหมายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมการพัฒนาหรือการดำเนินงาน รวมถึงองค์กรกลุ่มหรือบุคคลที่อาจได้รับผลกระทบโดยตรง หรือโดยอ้อมจากกิจกรรมดังกล่าว

การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการและสามารถมีส่วนร่วมอย่างมากต่อความปลอดภัย

๓. ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสนใจในโครงการนิวเคลียร์ขึ้นอยู่กับว่า มีความเป็นมีส่วนร่วมตามกฎหมายหรือไม่ใช่ตามกฎหมาย โดยประเภทและระดับของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับขั้นตอนหรือช่วงของโครงการ

๔. ระบุความกังวล

สิ่งสำคัญคือ การระบุความกังวลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาความรู้ความเข้าใจของสาธารณชนเกี่ยวกับปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อป้องกันปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ที่ลดความเชื่อมั่นของประชาชน คำนึงถึงปัญหาอย่างจริงจัง พูดคุยอย่างเปิดเผย เปิดโอกาสในการเจรจาอย่างต่อเนื่องและใช้พื้นฐานการสื่อสารแบบเปิด

๕. การสื่อสารในพื้นที่

การสร้างเชื่อมั่นว่า “ปลอดภัย” เป็นสิ่งสำคัญ ควรทำงานร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความไว้วางใจ และสนับสนุนในความคิดเห็นของเขา ความคาดหวังของผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง คืออาจจะได้รับประโยชน์จากอาชีพ หรือการงาน เช่น การศึกษา การบริการสาธารณสุข การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การลดภาษี ซึ่งมีแนวโน้มจะได้รับมากกว่าประชาชนในพื้นที่อาศัยที่อยู่ห่างไกล

๖. สื่อมวลชน

สื่อมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับโครงการในประเด็นต่าง ๆ การฝึกอบรมสื่อมวลชน และอัปเดตข้อมูลต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จะเป็นประโยชน์ในการเพิ่มระดับความโปร่งใส และความไว้วางใจในโครงการ

๗. ประเทศเพื่อนบ้าน

การติดต่อสื่อสารกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน หากบางกรณีมีโครงการนิวเคลียร์อยู่ใกล้พรมแดนประเทศ และอาจจะมีผลกระทบจากอุบัติเหตุ ดังนั้นควรมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศ เพื่อให้มั่นใจได้ว่า จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับความเสี่ยงทางนิวเคลียร์และรังสี และมีการวางแผนเหตุฉุกเฉิน รวมทั้งมีการประสานงานกันอย่างดี เพื่อปกป้องประชากรในพื้นที่ใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน

๘. ผู้สนใจ หรือกลุ่มผู้บริโภค

เมื่อมีการจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว ควรต้องพิจารณาให้ความสำคัญทั้งกลุ่มที่สนับสนุนหลักการของโครงการ และกลุ่มที่คัดค้านหลัก ทั้งนี้กลุ่มคัดค้านอาจจะถูกละเลย และขาดการให้ข้อมูลในมุมมองใหม่ ซึ่งไม่ควรมองข้ามในเรื่องดังกล่าว และที่สำคัญควรเน้นรวมไว้ในแผนการสื่อสารด้วย

๙. องค์กรอิสระ (NGOs)

กลุ่มนี้อาจจะไม่ใช่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ แต่เป็นกลุ่มสำคัญที่จะสามารถรณรงค์ให้ประชาชนลดความไว้วางใจโครงการได้

สิ่งสำคัญ ๖ ประการที่ควรกระทำ ได้แก่

๑. แสดงความรับผิดชอบ
๒. ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วม
๓. เข้าใจปัญหา และข้อกังวลตั้งแต่ต้น
๔. สร้างความเชื่อมั่น
๕. เปิดกว้างและโปร่งใส
๖. ตระหนักถึงบทบาท และวิธีการพัฒนาบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. ให้มีการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอมีฉะนั้น จะมีองค์กรอื่นจะเพิ่มความเจ็บปวด
๒. บอกความจริงทุกอย่างในแบบที่สาธารณชนสามารถเข้าใจได้
๓. หลีกเลี่ยงการสื่อสารว่า "มันซับซ้อนเกินไปสำหรับประชาชนทั่วไป"
๔. เคารพผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดและรับฟังความกังวลอย่างรอบคอบ
๕. ทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดด้วยความจริงใจด้วยการเอาใจใส่และปฏิบัติตาม

อย่างทัน่วงที

ทั้งนี้การสื่อสารนิวเคลียร์เป็นสาขาพิเศษที่ควรจะมีอยู่ในมือของผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร และระหว่างการทำงานต้องมีการปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคควบคู่กัน

ส่วนที่ ๒ การทำกิจกรรม “Town Hall Meeting on Proposed Nuclear Power Project” เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมฝึกปฏิบัติสวมบทบาทเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเข้าร่วมฟังการแถลงข่าวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายหลังจากที่มีการตัดสินใจจะก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ภายในพื้นที่ เพื่อนำแนวทางการประชุมและการให้ข้อมูลแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานภายในประเทศของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ

ทั้งนี้ระหว่างการประชุมผู้ดำเนินการประชุม วิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุมได้มีการสนทนาตั้งคำถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ระหว่างกันทำให้แต่ละคนได้รับความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการประชุมได้ดียิ่งขึ้น

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

๓.๑ ต่อตนเอง

ทำให้ทราบว่า ในแต่ละประเทศมีการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างไรโดยส่วนใหญ่มีแนวทางที่คล้ายคลึงกันแต่มีความแตกต่างกันในส่วนองวัฒนธรรมของแต่ละประเทศสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ ต่อหน่วยงาน

ทำให้ทราบว่า ประเทศไทยควรเพิ่มศักยภาพของกำลังคนด้านนิวเคลียร์ให้มีความพร้อมต่อการรองรับการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในอนาคตให้เร็วขึ้นเพราะการเตรียมกำลังคนและพื้นฐานความรู้ของประชาชนในประเทศจำเป็นต้องใช้เวลามากพอสมควรกว่าประชาชนจะมีความตระหนักรู้รวมทั้งต้องเร่งดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้ทัดเทียมมาตรฐานสากลและประเทศสมาชิกอื่นๆได้

๔. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคนด้านพลังงานนิวเคลียร์สำหรับการเตรียมการรองรับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของประเทศไทยเข้าร่วมประชุมในหัวข้อที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ